

Déri Balázs

Erdő Péter bíboros-érsek igehirdetésének retorikai elemzése

Örömmel válogattam be ezt az elhangzás körülményeit, de műfaját illetően is különleges igehirdetést a *Magyar Egyházzene* homiletikai sorozatába, és megtiszteltetés, hogy

Déri Balázs (Budapest) zenetudós, klasszika-filológus, középkorkutató, az ELTE BTK Latin Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára és Vallástudományi Központjának vezetője.

Esztergom bíboros-érseke az internetes megjelenés (agape.punkosdi.hu/erdo-peter-katekezis) után a Szent Márton-év megnyitásának alkalmával történt személyes találkozáskor hozzájárult a folyóiratunkbeli közléshez.

Ami a körülményt illeti: az Agapé (régében: budapesti Dózsa György úti evangéliumi) pütkösi gyülekezethez fiatalkoromban személyesen, barátaim s a Praetorius Kamarakórus révén is kötődtem. Mi tagadás, évtizedekkel ezelőtt nem hittem volna, hogy ez a karizmatikus-neoprotestáns közösség valaha is meghívja szószéki szolgálatra Magyarország primását, ez idő szerint Esztergom 82. érsekét, és hogy ő el is fogadja a szíves invitálást. Bizonytalán ez is az idők jele!

Ami mármost a műfajra vonatkozik: a szónok főpap az igeistentiszteletnek megfelelően katekézist tartott a 13. zsoltárról. (Abban, hogy nem az alexandriai zsidót követő katolikus és orthodox számozást követte, bizonyára a protestáns közeg figyelembevételét kell látnunk.)

És hogy harmadikként ismét egy személyes indokot tegyek hozzá: jól esett, hogy a magyar egyházfő nem hogy nem felejtette el a „meglátogatás idejét”, XVI. Benedek pápaságát, hanem egy 2011-ben, a Liszt-évben rendezett vatikáni magyar koncerten elmondott pápai elmélkedést idézett föl —ld. *Magyar Egyházzene* XVIII (2010/2011) 115–116— beszédje bevezetéséül. Bizony, nem egyszerűen egy, a jelenkori történésekre reagáló alkalmi szöveg, nem is csak egy nagy teológus, az esztétikum iránt különösen érzékeny pap megnyilatkozása volt az évekkel ezelőtti vatikáni meditáció, hanem profétai szó!

Nagyon nemes és hatékony az az intellektuális játék, amelyet a retorikai hagyományra alapozott elvárásainkkal folytat a szónok. Ha kimondja, ha nem, arra számíthatunk, hogy a beszéd fő része három pontra tagolódik. A meglepetés erejével hat, amint a 12/13. zsoltár négy kérdésére utal, majd egyre terjedelmesebb kommentárokkal ellátva elő is sorolja őket. De ha már azt hisszük, hogy e négy kérdés várható részletezése alkotja a beszéd vázát, a beszéd végére észre kell vennünk, hogy mégiscsak az antik retorikai szabály érvényesül! A következő egységben ugyanis a szorongó ember négy kérdésével Isten négy számonkérő kérdését állítja szembe, hármát a Numeri egy fejezetéből, és egyet az Exodusból összeszedve, hogy aztán a harmadik egységben visszatérjen

a zsoldár második felére, és ismét négy pontban —nem kell erőlködni, hogy a zsoldárból előbányássa ezt a négy mozzanatot— megmutassa, hogy mit válaszol Isten az Órá hagyatkozó embernek.

Nemhogy a mégiscsak jólesően biztonságos hármast felosztást érzékeljük, hanem öntudatlanul talán azt is, amit nyomtatásban ellenőrizhetünk: az első és a harmadik rész pontosan azonos terjedelmű, a középső rész pedig alig pár sorral hosszabb. Az első és a második részben a négy kérdés felsorolása után egy-egy hosszabb reflexió áll: először a most már nem is lappangó keresztényellenességről, sőt másutt, a világ sok táján keresztényüldözésről —lehet, hogy dicsőbb a mi korunk, mint az ókori vértanúk ideje?—, másodsor a mély istenszeretet és a hit őszinte érzésének átadása, illetve a tartalomorientált katekézis révén a rendszerezett tanítás átadása egyensúlyának szükségéről —sajátos találgatás is lezajlott kétféle lelkeség: a bíboros-érseké és a karizmatikus hagyományú gyülekezeté közt...—, végül a harmadik részben az isteni válaszok előtt van néhány (éppen négy) rövid, rávezető mondat.

Háromszor négy, azaz tizenkét bibliai ige logikus rendbe állítva. Biblia — és értelem!

Az ószövetségi igéket rendre újszövetségiekkel szinoptikusan láttató, fegyelmezett katekézist hatásos buzdítás tüzesíti át, s egyben zárja le.

(Folytatás a 416. oldalról.)

Erdő Pétert II. János Pál pápa 1999-ben Pappi címzetes püspökévé, székesfehérvári segédpüspökké (szentelés: 2000. vízkereszt), 2002-ben esztergom-budapesti érsekké nevezte ki (székfoglalás: 2003. I. 11.), ugyanazon évben (X. 21.) bíborossá kreálta; római címtemploma a Szent Balbina. 2005-től 2015-ig a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia elnöke. 2005-től az Európai Püspöki Konferenciák Tanácsának (CCEE) elnöke.

Számos más megbízatása után (pl. 1994–1995: az Esztergomi Érseki Bíróság helynöke, 1994–1998: az esztergom-budapesti főegyházmegye püspöki helynöke) és mellettük bíborosként 2003-tól a Katolikus Nevelés Kongregációja és a Pápai Törvénytárgyaló Tanács, 2004-től az Apostoli Szignatúra Legfelsőbb Bírósága, 2005-től az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció tagja. 2013 októberében Ferenc pápa a püspöki szinódus következő évre tervezett III. rendkívüli közgyűlésének, 2014-ben pedig a XIV. rendes püspöki szinódusnak főrelátorává nevezte ki.

Tudományos szakterülete az egyházjog, illetve a középkori kánonjogtörténet és egyháztörténet. Tudományos munkájának eredményeként eddig kb. 250 tanulmánya és 20 kötete jelent meg. 2003-ban védte meg akadémiai doktori disszertációját. A Magyar Tudományos Akadémia levelező (2007–2013), majd rendes tagja (2013–). Aktív résztvevője a nemzetközi kánonjogi tudományos közéletnek, nemzetközi tudományos testületek elnökségi tagja. Több folyóirat és kiadványsorozat alapítója, elindítója, illetve szerkesztője, számos folyóirat és kiadvány szerkesztő-, illetve tudományos bizottsági tagja. Több egyetem díszdoktora.